

Особливості організації інклюзивного навчання в закладах освіти, в контексті збройної агресії Росії проти України

Павлушенко О. В.

*викладач кафедри іноземних мов та загальноосвітніх дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: olenap@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-4350-0147*

Розглядаючи дане питання, важливо зазначити, що право дитини на освіту відіграє важливу роль у формуванні суспільства, адже, діти-це майбутнє України. Їм обов'язково доведеться брати участь у відбудові та розвитку держави. Освічені діти сьогодні-запорука успішної країни завтра. Тому, соціальна та правова підтримка дитинства є пріоритетним напрямом у досягненні поставлених державою цілей. Право на освіту є основоположним соціально-культурним правом, що забезпечує стабільний розвиток молодого покоління.

Отже, статтею 53 Конституції України кожному гарантовано право на освіту. Визначено, що повна загальна середня освіта є обов'язковою. В ст.19 ЗУ «Про охорону дитинства» також зазначено, що кожна дитина має право на освіту. Держава гарантує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти. Ст.ст. 2,6. ЗУ «Про загальну середню освіту» визначено, що основними завданнями законодавства України про загальну середню освіту є передусім забезпечення права громадян на доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти, а також зазначено, що громадянам України незалежно від раси, кольору шкіри, особливостей інтелектуального, соціального і фізичного розвитку особистості, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак забезпечується доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти у державних і комунальних навчальних закладах.

Рішенням Конституційного Суду України від 04.03.2004 № 5рп/2004 визначено, що доступність освіти як конституційна гарантія реалізації права на освіту на принципах рівності, визначених статтею 24 Конституції України(254к/96-ВР), означає, що нікому не може бути відмовлено у праві на освіту, і держава має створити можливості для реалізації цього права. Ця сама норма відображена статтею 2 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав і основних свобод людини.

Ст. 26 Загальної декларації прав людини визначено, що кожна людина має право на освіту. Початкова освіта повинна бути обов'язковою. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, ст. 13 визначає, що держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на освіту:

- початкова освіта повинна бути обов'язковою;
- середня освіта повинна бути відкрита і зроблена доступною для всіх шляхом вжиття всіх необхідних заходів.

Забезпечення інклюзивної освіти є одним з пріоритетів реформ в Україні. Кожна людина є індивідуальністю, а, отже, одним з основних завдань сучасної системи освіти є створення умов для розвитку потреб і здібностей кожного та гарантія права на освіту.

Очевидним є той факт, що кількість дітей, що мають особливі потреби через вади психофізіологічного розвитку, з кожним роком тільки зростає. Сьогодні 40-50 %

новонароджених мають певну схильність до змін у розвитку, в порівнянні з 20 століттям, коли 60-70% були практично здоровими. Отже, основним завданням усіх учасників навчального процесу є забезпечення умов для безболісної адаптації даної групи дітей. Адже, при правильному підході до навчання, соціально-психологічному супроводі таких дітей, їх розвиток може бути наближений до нормального.

Дітей з особливими потребами, ні в якому разі не можна ізолювати від суспільства, як це робилося раніше. На таку групу людей взагалі не хотіли звертати уваги.

Забезпечення сприятливих умов в процесі навчання, можливість таких дітей отримувати освіту в звичайних школах, а не в спеціалізованих школах-інтернатах, продовження навчання у Фахових коледжах, подальше отримання вищої освіти є достатньо затратним для держави. Всі ці умови потребують підготовки додаткових спеціалістів, асистентів вчителів та викладачів, психологів, корекційних педагогів.

Основними завданнями, які стоять перед даними спеціалістами- є допомога в налагодженні взаємодії дитини з особливими потребами з усіма учасниками навчально-виховного процесу, здобутті навичок для майбутньої професії, повноцінній адаптації та реалізації в суспільстві, після закінчення навчального закладу.

Спеціального супроводу в процесі навчання потребують діти з такими потребами:

1. З відхиленнями психофізичного розвитку. Це діти, які мають незначні відхилення слуху та зору, порушення читання та письма (дислексія, дисграфія); темпоритмічні порушення мовлення виражені у вигляді заїкання, порушення мовлення (алалія, дислалія).

2. Діти, що мають обмежені можливості здоров'я (діти- інваліди).

3. З порушеннями інтелекту (розумово- відсталі діти).

Спільними ознаками всіх вище вказаних груп є соціальна дезадаптованість, відсутність мотивації, через розуміння свого особливого, на їх думку, статусу, нестабільність емоційної сфери.

При правильній організації навчального процесу, постійному соціально-психологічному супроводі усіх учасників, такі діти можуть досягати високих результатів в навчанні, іноді, навіть, випереджаючи своїх абсолютно здорових однолітків.

Варто зазначити, що в країнах Європи, вже давно втілюється форма інклюзивного навчання на практиці, головним принципом якої-є освіта для всіх, без винятку. Політика даних держав направлена на вільний доступ до отримання освіти всіх людей, в тому числі з обмеженими можливостями, забезпечення рівності прав та свобод для кожного громадянина.

Важливо звернути увагу на те, що процес впровадження інклюзивної освіти в в Україні розпочався ще в жовтні 2010 року, після затвердження Міністерством освіти та науки України « Концепції розвитку інклюзивної освіти в Україні. » Впровадження принципів даного документу, виявилось досить довготривалим, через психологічну невідповідність суспільства, до сприйняття дітей з особливими потребами, як повноцінних членів українського суспільства. На жаль, навіть, зараз є випадки відмови таким дітям у зарахуванні до навчального закладу.

Враховуючи все вище сказане, варто зазначити, що право дітей на освіту-є одним із основоположних прав, яке забезпечується та регламентується всіма державами.

Не можна не звернути увагу на те, що сфера освіти, як і всі сфери життя суспільства, зазнала сильних змін в умовах воєнного стану. Усі ми вчилися та продовжуємо вчитися

жити в цих нових умовах: хтось продовжувати здобувати освіту, а хтось- працювати.

Відповідно до рекомендацій МОН, з 14 березня 2022 року в тих областях нашої держави, де є можливість навчатись, відновлено освітній процес. Інститутом спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України розроблено рекомендації щодо організації навчального процесу для дітей із порушеннями зору, слуху та інтелектуального розвитку.

Під час війни діти з особливими освітніми потребами постійно перебувають у стані невизначеності. Звук повітряної тривоги та вибухів, дорога та незнайомий простір у випадку евакуації-усе це викликає страх, розгубленість і тривогу. Оскільки, ці діти мають обмежені можливості швидко реагувати та обробляти інформацію з навколишнього середовища, важливо запроваджувати у навчальний процес кроки підтримки, які допоможуть мінімізувати наслідки психологічної травми.

На нашу думку, ключова роль в адаптації до нових умов дитини з особливими освітніми потребами належить педагогу. Адже, індивідуальний підхід, любов, розуміння, дружнє ставлення вчителя, допомагає дитині відчувати себе потрібною в нових умовах. Саме педагоги згуртовують дітей, дозволяють їм розкритися і навчатися із задоволенням.

Під час дистанційного навчання дітям з особливими освітніми потребами часто потрібна допомога батьків, аби проговорювати візуальну інформацію на екрані. Додаткові можливості для школярів пропонує платформа «Всеукраїнська школа онлайн» для змішаного та дистанційного навчання.

У травні 2022 року представники Українського інституту розвитку освіти презентували «Путівник по Всеукраїнській школі онлайн». Він допоможе школярам, педагогам та батькам опанувати ресурс та використовувати всі його можливості. У пригоді може стати також створений волонтерами сайту Освіта.ua Telegram-бот.

До кожного уроку на платформі існує транскрипт усного мовлення вчителя з синхронним підсвіченням кожної репліки. Ним можуть скористатися діти з порушеннями слуху. Учні та студенти з порушенням зору зможуть слухати аудіодискрипції-детальні описи предметів та процесів на відео.

Із платформою зручно працювати й педагогам. Вони можуть самостійно адаптувати тексти для легкого читання, використовувати додаткове коментування, переклад на українську жестову мову та інші ресурси для підтримки учнів. Платформа містить Кабінет педагога, що дає можливість відстежувати прогрес кожного учасника навчального процесу, ділити на групи, підгрупи тощо.

До війни питання інклюзії привертало значну увагу українських освітян. Так, за день до початку повномасштабного вторгнення з'явився перший навчально-методичний посібник з асистивних технологій для спілкування «Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами».

Унаслідок війни діти потребують більш уважного ставлення. Дуже важливо дотримуватися коректної термінології та не наголошувати на пережитому травматичному досвіді.

Підсумовуючи все вище сказане, ми можемо зробити висновки, що людина, її права та свободи, становлять у держави найвищу соціальну цінність та гарантуються Конституцією України, як основним Законом. Саме на їх найповнішу реалізацію у суспільному житті, має бути спрямована уся державна діяльність.

Список використаних джерел

1. World Bank, *Education in Sierra Leone: Present Challenges, Future Opportunities*, Africa Human Development Series, 2007, p. 68
2. *War Report*, 2018. Geneva Academy
3. <https://osvita.ua/school/method/87002/>
4. <https://kristti.com.ua/inklyuzyvna-osvita-kyiyivshhyny-funktsionuvannya-v-umovah-voyennogo-stanu/>
5. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000190743>
6. <http://www.protectingeducation.org/guidelines/support>
7. https://genevacall.org/wp-content/uploads/dlm_uploads/2013/12/DoC-Protecting-children-in-armed-conflict.pdf
8. https://genevacall.org/wp-content/uploads/dlm_uploads/2017/12/GC-research-on-education.pdf
9. <http://barna-consult.com/zminy-shhodo-poryadkiv-organizatsiyi-inklyuzyvno-navchannya-u-zv-yazku-z-vijnoyu/>
10. <https://saveschools.in.ua/>
11. naurok.com.ua/post/rekomendaci-schodo-organizaci-inklyuzivno-navchannya-v-umovah-voennogo-stanu
12. <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-irc-v-umovah-voyennogo-stanu-zdijsnyuyut-suprovid-vnutrishno-peremishenih-osib-z-ooop>
13. https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/vneseno-zmini-do-poryadkiv-organizatsiyi-inklyuzivno-navchannya-u-sadochkah-ta-shkolah-na-period-voyennogo-stanu
14. <https://edu-post-diploma.kharkov.ua>
15. <https://rcpio.ippo.kubg.edu.ua>
16. <https://specialolympics.ru/blog/inclusion-simple-words>
17. <https://ru.wiktionary.org/wiki>
18. <https://corr.ks.ua/files/File/books/inclPTU.pdf>
19. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/636-2019-%D0%BF#Text>
20. <http://www.oblpto.in.ua/1485-inklyuziya-v-umovakh-profesijnoyi-profesiyi-tekhnichnoyi-osvity>
21. <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>
22. <http://nmc-pto.zp.ua/wp-content/uploads>